

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.

Ἡ συγκριτικὴ γραμματικὴ ἀφοῦ ἐξήτασε τὸν σχηματισμὸν τοῦ ὀνόματος καὶ ῥήματος καὶ ἔφθασεν ἐπὶ τῶν κυριωτέρων ζητημάτων εἰς ὠρισμένα ἐξαγόμενα; ἔστρεψε μετὰ τινα ἀνάπαυλαν πρὸς ἀνάληψιν νέων δυνάμεων τὴν προσοχὴν τῆς καὶ εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν συνθέτων τῶν ἰνδογερμανικῶν γλωσσῶν, ἔχουσα πρὸς τοῦτο ὁδηγούς τοὺς Ἰνδοὺς γραμματικούς, οἵτινες ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων περὶ τὴν γραμματικὴν τῆς γλώσσης τῶν ἀσχοληθέντες δὲν ἄφησαν ἀνεξέταστα καὶ τὰ σύνθετα αὐτῆς καὶ πρῶτοι διὰ τῆς χαρακτηριζούσης αὐτοὺς γραμματικῆς ὀξυνοίας διεφώτισαν τὸ σπουδαῖον τοῦτο τῆς γραμματικῆς μέρος.

Ταχέως δὲ τὰ σύνθετα τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης εἰλικύσαν τὴν ἰδιαιτέραν προσοχὴν τῶν ἐρευνητῶν, ἅτε διακρινόμενα τῶν συνθέτων πασῶν τῶν ἄλλων συγγενῶν γλωσσῶν κατὰ τὴν ἀφθονίαν τῶν τύπων καὶ τὴν περὶ τὴν σημασίαν λεπτότητα καὶ ποικιλίαν.

Ἡμῖν δὲ τοῖς νεωτέροις Ἑλλησι γίνεται ἔτι μεγαλύτερον τὸ ἐνδιαφέρον διὰ τὰ σύνθετα τῆς προγονικῆς ἡμῶν γλώσσης ἔνεκα τῆς μεγάλης ἐπιρροῆς αὐτῶν εἰς τὴν ἡμετέραν γλῶσσαν, εἰδότες γνωσθέντων τῶν νόμων τῆς ἀρχαίας συνθέσεως καὶ διευκρινηθείσης τῆς σημασίας τῶν συνθέτων δυνάμεθα κατὰ τὸ πνεῦμα τῆς ἀρχαιότητος νὰ δημιουργῶμεν νέας διὰ τῆς συνθέσεως λέξεις καὶ πλουτίζωμεν τὴν ἡμετέραν, ἣν ὡς καὶ πᾶσαν ἄλλην γλῶσσαν οὐδὲν ἄλλο δύναται νὰ προφυλάττη τοῦ γήρατος καὶ παρέχῃ αὐτῇ εὐκίνησιν καὶ εὐκαμψίαν περὶ τὴν ἔκφρασιν νέων ἐννοιῶν καὶ οὕτως εἰπεῖν παντοτεινὴν νεανικὴν δυνάμιν ἢ ἐκείνη ἢ εὐκολος ἔνωσις ἀπλῶν λέξεων εἰς ποικίλα συμπλέγματα, ἀποτελοῦντα ἕκαστον ἐν ὅλῳ.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΕΩΦΟΡΟΥ

ΣΥΛΛΟΓΗ Π. ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ

A1.51.0062

Τούτου ἕνεκα καὶ ἐγὼ ἀνέλαβον τὴν ἐξέτασιν τῶν συνθέτων τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, συμβουλευθεὶς τοὺς σπουδαιότερους τῶν περὶ τῶν ἑλληνικῶν συνθέτων γραψάντων, ποιήσας δὲ καὶ αὐτὸς συλλογὴν τῶν ὁμηρικῶν συνθέτων (Ἰλιάδος καὶ Ὀδυσσεΐας) πρὸς ἀκριβεστέραν ἐξέτασιν αὐτῶν. Μέθοδον ἠκολούθησα ἐκλεκτικὴν ἔχουσαν σχέδιον ὠρισμένον καὶ προδιαγεγραμμένον χωρὶς νὰ παραλείψω καὶ τὰς ἀντιθέτους σπουδαιότερας γνώμας τῶν ἄλλων μετὰ τῶν λόγων τῆς μὴ παραδοχῆς αὐτῶν. Δι' αὐτὸ καὶ διότι ἐξήτασα τὰ σύνθετα ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν (παραλιπῶν μόνον τὸν τονισμόν αὐτῶν, οὐ ἢ ἐξέτασις μέλλουσα νὰ ἐπιχύση ἀρκετὸν ἐπὶ τὰ σύνθετα φῶς δυστυχῶς μέχρι τοῦδε εἶναι παρημελημένη) τὸ ἔργον ἔγεινεν ἀρκετὰ ὀγκῶδες περὶ τὰ 33 τυπογραφικὰ φύλλα, ἥτοι ἀνὰ 9 περίπου τυπογραφικὰ φύλλα τὰ τρία τεύχη: τὸ ὀνοματικὸν πρῶτον συνθετικόν, τὸ ῥηματικόν καὶ ἡ σημασία, καὶ περὶ τὰ 6 τὸ δεῦτερον συνθετικόν ὀνοματικόν καὶ ῥηματικόν ὁμοῦ. Πρὸς εὐκολίαν δὲ τῆς τυπώσεως ἐκδίδεται νῦν τὸ ὀνοματικὸν πρῶτον συνθετικόν καὶ θὰ προχωρῇ ἢ ἐκδοσις, ἀμα σκεπαζῶνται τὰ ἔξοδα τοῦ ἐκδιδομένου τεύχους.

Εὐχομαι τὸ ἔργον μου νὰ χρησιμεύσῃ ὡς κέντρον εἰς ἄλλους ἰκανωτέρους καὶ τῆς γλώσσης βαθεῖς γνώστας πρὸς ἐκτενεστέρας καὶ βαθυτέρας περὶ τῶν συνθέτων ἐρεῦνας, ὥστε τὰ γενικώτερα καὶ ἀσφαλέστερα ἐξαγόμενα μιᾶς τοιαύτης ἐρεύνης διαδοθέντα νὰ καταστῶσι κτῆμα παντὸς λογίου καὶ γραμματισμένου, οὐχὶ μόνον τοῦ φιλόλογου. Ἐγὼ δὲ τότε θὰ χαρῶ ὡς ὁ δοῦς τὴν πρώτην ὠθησιν.

Ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 20 Νοεμβρίου 1880.

Ε. Ν. ΤΣΕΡΕΠΗΣ.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
 ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
 ΚΑΙ ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΛΗΘΟΥΡΙΟΥ
 ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ Π. ΗΛΟΛΛΑ

ὅθ' εἶχον πρὸ ὀφθαλμῶν, κατὰ χρονολογικὴν σειράν οἶδα:

- F. Justi:** Ueber die zusammensetzung der nomina in den indogermanischen sprachen. Göttingen, 1861.
- R. Rödiger:** de priorum membrorum in nominibus graecis compositis conformatione finali commentatio. Lipsiae, 1866.
- Berch:** Ueber die Composition der Nomina in den Homerischen Gedichten. Kiel, 1866.
- W. Clemm:** de compositis graecis, quae a verbis incipiunt. Gissae, 1867.
- F. Heerdegen:** de nominum compositorum graecorum imprimis homericorum generibus. Berlini, 1868.
- G. Schönberg:** Ueber griechische Composita, in deren ersten Gliedern viele Grammatiker Verba erkennen. Berlin, 1869.
- Ed. Weissenborn:** Die Zusammensetzung der Nomina und der Compositions-vocal bei Homer. Mühlhausen, 1870.
- F. Fedde:** Ueber Wortzusammensetzung in Homer. Breslau, 1871.
- R. Westphal:** Methodische Grammatik der griechischen Sprache. Zweiter Theil, Erste Abtheilung: Allgemeine Bedeutungslehre der Griechischen Formen nebst der Nominal-Composition. Jena, 1872.
- G. Meyer:** Beiträge zur stammbildungslehre der griechischen und lateinischen. Studien von Curtius V. 1. 1872.
- ” ” Zur griechischen nominalcomposition. Studien von Curtius VI. 1. 2. 1873.
- K. Zacher:** de prioris nominum compositorum graecorum partis formatione. Halis Saxonum, 1873.
- G. Meyer:** Die dvandva-zusammensetzung in griechischen und lateinischen. Kuhn's Zeitschrift, Band XXII, Berlin, 1874.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
 ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
 ΚΑΙ ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΛΗΘΟΥΡΙΟΥ

- Fr. Stolz:** Die zusammengesetzten Nomina in den Homerischen und Hesiodischen Gedichten. Klagenfurt, 1874.
- F. Schaper:** Eine neue eintheilung der homerischen nominalen zusammensetzungen. Kuhn's Zeitschrift. Band XXII, Berlin, 1874.
- L. Schröder:** Ueber die formelle Unterscheidung der Redetheile in Griechischen und Lateinischen mit besonderer Berücksichtigung der Nominalcomposita. Leipzig, 1874.
- W. Clemm:** Die neusten Forschungen auf dem Gebiet der griechischen Composita. Studien von Curtius. VII. 4. 1875.
- Fr. Fuegner:** de nominibus Graecis cum praepositione copulatis. Lipsiae, 1878.

Πλήν τούτων τῶν εἰδικῶς περὶ τῶν ἑλληνικῶν συνθέτων γράψαντων, ὧν πλείονας εὐρίσκει ὁ βουλούμενος ἀναφερομένους ἐν τοῖς Studien V. 1. σελ. 3 καὶ VII. 1. σελ. 3 καὶ Erläuterungen σελ. 144 καὶ 150, εἶχον ὑπ' ὄψιν καὶ ἕτερα ἔργα βοθητικὰ εἰς τὴν τῶν συνθέτων ἐξέτασιν, ἐξ ὧν ἀναφέρω ἐκείνα μόνον, εἰς ἃ συχνότερον κατέφυγον:

- Κουρτίου:** Chronologie der indogermanischen Sprachforschung. Zweite Ausgabe. Leipzig, 1873. Das Verbum der griechischen Sprache I. II., τοῦ δὲ I τόμου καὶ τὴν δευτέραν ἔκδοσιν. Erläuterungen. Dritte Auflage. Grundzüge der griechischen Etymologie. Vierte Auflage. De nominum graecorum formatione. Berolini 1842.
- Fr. Bopp:** Vergleichende Grammatik. Dritte Ausgabe. de nominibus appellativis et propriis graecis, quae a participiis orta sunt. Misena, 1875.
- L. Franz:** de graecae linguae productione supplementa. Studien von Curtius IV. 1.
- C. Brugman:**

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.

Περὶ συνθέσεως προκειμένου νὰ πραγματευθῶμεν ἀνάγκη νὰ ἐξετάσωμεν τὴν θέσιν τῶν συνθέτων ἐν τῇ γλώσσῃ.

Συνοπτικῶς λοιπὸν ἄς ἐξετάσωμεν τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἰνδογερμανικῆς γλώσσης, ὅπως παραδέχεται αὐτὴν ὁ Κούρτιος. (1) Τὰ πρῶτα στοιχεῖα τῆς γλώσσης ἦσαν αἱ ῥίζαι, ἤτοι αἱ δηλωτικαὶ ἔννοιαι, αἱ καὶ κυρίως ῥίζαι καλούμεναι, καὶ αἱ ἀναφορᾶς δηλωτικαί, δηλαδή αἱ ἀντωνυμικαί. Τὰς κυρίως καλούμενας ῥίζας τὰς καὶ ῥίζας τῶν λέξεων θεωρουμένης ὑψήσεν ἡ γλῶσσα προσθέσασα αὐταῖς γράμμα τι, ὅπερ ἀκριβῶς ἐξεταζόμενον εἶναι λείψανον ῥίζης ἢ δηλωτικῆς ἔννοιαις ἢ ἀντωνυμικῆς π. χ. τῇ ῥίζῃ γα τοῦ γέ-γα-μεν προσθέσασα τὸ ν ἐσχημάτισε τὴν ῥίζαν γεν τοῦ γέν-ος γεν-ε-τήρ. Οὕτως ἐγεννήθησαν αἱ δευτερογενεῖς καλούμεναι ῥίζαι. Χαρακτηριστικὸν δὲ πασῶν τῶν ῥιζῶν εἶναι τὸ μονοσύλλαβον.

Ἄπο τῶν πρώτων τούτων στοιχείων ἡ γλῶσσα, οἷς καὶ μόνοις ἐχρήτο τὸ πρῶτον, προέβη εἰς τὸν σχηματισμὸν τῶν πρωτοτύπων ῥημάτων ἤτοι τῶν ῥιζικῶν. Στηρίζεται δὲ ὁ σχηματισμὸς αὐτῶν ἐπὶ τῆς κατηγορικῆς συνθέσεως τῆς καθ' αὐτὸ ῥίζης με ἀντωνυμικὴν ῥίζαν (2) π. χ. εἰ-μι = * ἐσ-μι, ἐσ-σι ἐσ-τι, σανσκριτ. as-mi a-si = as-si as-ti εἶναι συνθεθειμένον ἐκ τῆς ῥίζης εἰ, σανσκριτ. as με τὰς ἀντωνυμικὰς ῥίζας μι, σι, τι, σανσκριτ. mi, si, ti, ἀπολεπτυνθείσας ἐκ τῶν ἀρχικῶν ma, sa, ta, καὶ δὴ κατηγορικῶς συνθεθειμένον. Λοιπὸν

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

(1) Verbum καὶ Χρονολογία.

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΑΘΕΟΥΡΓΟΥ

(2) ἢ ἀντωνυμικῆ ῥίζα τὸ ὑποκείμενον, ἢ δὲ τὸ κατηγορούμενον.

Ἐν σελ. 144 εἰς τὰ παραδείγματα μετ' ἄνωγον συνθετικῶν λήγον εἰς οὐρανισκόφωνον λαμβάνον ἐν συνθέσει ο προσθετικά σύνθετα ἐκ θεμάτων εἰς γ ληγόντων λείποντα ὄλως αἰγο-κέφαλος Ἀριστοτ., -πρόσωπος Ἡρ., -πλαστος Ἐμπεδ. καὶ -θήλας, -νομεύς, -κερως κλπ. μεταγενέστερα, πτερυγο-φόρος Ἀριστοφ., -ειδής Θεοφρ., -τόμος Παυλ. Αἰγίν.

Ἐν σελ. 145 στ. 16 ἀντὶ ἐκ θεμάτων 64 λεκτέον ἐκ θεμάτων 65. Αὐτόθι ἐν τῷ προτελευταίῳ στίχῳ ἀντὶ ἐκ θεμάτων 38 λεκτέον ἐκ θεμάτων 39. Τὰ δὲ ἄλλα ἔχουσι καλῶς, διότι ἐν θέματι παρελείφθη, τὸ δὲ ἐξ αὐτοῦ σύνθετον ἠριθμηθῆν. Ἐννοεῖται δὲ καὶ ὀπισθεν (σελ. 146) τὸ 195 τὸ ὄλον τῶν θεμάτων τῶν τριῶν κλίσεων διαρθρωτίον 196.

Εἰς τὸ Β'. Τεῦχος.

Ἐν σελ. 150 μετὰ τὸ Σθενέ-λαος, -λος (στ. 15) προσθετικόν τὸ στρεφε-δινεῶ ἐπίσης ὀμικρικόν. Τὴν ἐπελθοῦσαν ἐντεῦθεν μικρὰν τροποποίησιν εἰς τοὺς λογαριασμοὺς τῶν θεμάτων κλπ. θεωροῦμεν περιττὸν νὰ σημειώσωμεν, ὡς εὐκόλως ὑπὸ τοῦ ἀναγνώστου δυναμένην νὰ παρατηρηθῆ, ἵνα μὴ ἡμεῖς συγχύτωμεν μᾶλλον, ἐν ἐκάστη τῶν ἐπομένων σελίδων μεταβάλλοντες τὰς ὑπαρχούσας σχέσεις τῶν ἀριθμῶν τῶν θεμάτων, τοῦ θεματικοῦ φωνήεντος καὶ τῶν συνθετικῶν, ἐν αἷ; τὸ στρεφεδινεῶ δὲν ἐλήφθη ὑπ' ὄψιν.

Ἐν σελ. 173 σημ. 2 προσθετικόν ὅτι κατὰ τὸ ῥακοχυλός, κρασοχυλός τῆς γλώσσης μας εὑρομεν καὶ τῆς ἀρχαίας τὸ μεταγενέστερον γυρό-μαντις σύνθετον ἐκ τοῦ γυρί-ς.

Ἀφαιρετέα τὸ ληθο-μέριμος, τηκό-λιθος (σελ. 215 στ. 12), διότι ἡ τοιαύτη ἐξόγκωσις ὑπάρχει καὶ τοῖς εἰς ο-ς δευτέροις συνθετικοῖς, ὡς ἄρματο-πηγό-ς, ἐπί-ληθο-ς.

Εἰς τὸ Γ'. Τεῦχος.

Ἐν σελ. 288 στ. 5 μετὰ τὸ ἀτιμ-αγέλης Σοφ. προσθετικά τὰ ἐκ τοῦ ἀγορά σύνθετα Μνησι-αγόρας, Μελησι-γέρας, Παρσι-αγόρας, Σησι-αγόρας, Τελειο-αγόρας.

